

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. Fakss: 67830770. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS

PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2024. gada 23. oktobrī

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Jānis Neimanis, tiesneši Veronika Krūmiņa un Mārtiņš Mits,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 111/2024),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt Kriminālprocesa likuma 124. panta sesto un septīto daļu, 125. panta trešo daļu un 126. panta 3.¹ daļu (turpmāk – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. panta pirmajam un otrajam teikumam un spēkā neesošu no pamattiesību aizskāruma rašanās brīža.

2. Kriminālprocesa likuma 124. panta sestā un septītā daļa nosaka:

“(6) Kriminālprocesā un procesā par noziedzīgi iegūtu mantu pierādīšanas priekšmetā ietilpstošie apstākļi attiecībā uz mantas noziedzīgo izcelsmi uzskatāmi par pierādītiem, ja pierādīšanas gaitā ir pamats atzīt, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga, nevis likumīga izcelsme.

(7) Lai pierādītu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, nav nepieciešams pierādīt, konkrēti no kura noziedzīgā nodarījuma līdzekļi iegūti.”

Kriminālprocesa likuma 125. panta trešā daļa nosaka: “Ir uzskatāms par pierādītu, ka manta, ar kuru veiktas legalizēšanas darbības, ir noziedzīgi iegūta, ja kriminālprocesā iesaistītā persona nespēj ticami izskaidrot attiecīgās mantas likumīgo izcelsmi un ja pierādījumu kopums procesa virzītājam dod pamatu pieņēmumam, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga izcelsme.”

Kriminālprocesa likuma 126. panta 3.¹ daļa nosaka: “Ja kriminālprocesā iesaistītā persona apgalvo, ka manta nav uzskatāma par noziedzīgi iegūtu, pienākums pierādīt attiecīgās mantas izcelsmes likumību ir šai personai. Ja persona noteiktā termiņā nesniedz ticamas ziņas par mantas izcelsmes likumību, šai personai tiek liegta iespēja saņemt atlīdzību par kaitējumu, kas tai nodarīts saistībā ar kriminālprocesā noteiktajiem ierobežojumiem rīkoties ar šo mantu.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. –19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktam Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei. Pieteikumā ir apstrīdēta Kriminālprocesa likuma normu satversmība, tādēļ pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

Ar procesa virzītāja lēmumu nolemts uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu un nodot procesa materiālus izlemšanai tiesai. Pirmās instances tiesa pieņēmusi lēmumu, ar kuru Pieteikuma iesniedzējas finanšu līdzekļi atzīti par noziedzīgi iegūtiem un konfiscēti valsts labā. Viņa šo lēmumu pārsūdzējusi, taču ar apelācijas instances tiesas lēmumu tas atstāts negrozīts.

Mantas konfiskācijas procesa laikā ir piemērotas apstrīdētās normas. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka tās uzliek nesamērīgu un neizpildāmu pienākumu pierādīt viņai piederošo finanšu līdzekļu likumīgo izcelsmi. Tādējādi ir aizskartas viņai Satversmes 92. panta pirmajā un otrajā teikumā ietvertās pamattiesības.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

6. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu pieteikumu var iesniegt tikai tad, ja ir izmantotas visas iespējas aizstāvēt aizskartās tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī tādu nav.

Pieteikuma iesniedzēja ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem. Proti, pirmās instances tiesas lēmums par noziedzīgi iegūtu mantu tika pārsūdzēts apelācijas instances tiesā, kuras lēmums saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 631. panta trešo daļu nav pārsūdzams.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas pirmais teikums nosaka: “Konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās.”

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no 2024. gada 28. marta, kad Pieteikuma iesniedzējai kļuva pieejams

pilns Rīgas apgabaltiesas 2024. gada 18. marta lēmums. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2024. gada 28. septembrī. Tādējādi minētais termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtās daļas pirmajā teikumā noteiktajām prasībām.

7. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums. Par juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē atzīstama juridiskā argumentācija, kurā pamatota katras apstrīdētās normas neatbilstība katrai pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 92. panta pirmajam un otrajam teikumam, jo tās paredz pazeminātu pierādīšanas standartu un apgrieztu pierādīšanas pienākumu un tādējādi arī pārkāpj nevainīguma prezumpcijas principu.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka process par noziedzīgi iegūtu mantu ir viens no sevišķā procesa veidiem kriminālprocesā, tas ir vērsts tikai uz kriminālprocesā radušos mantisko jautājumu atrisināšanu. Šajā procesā netiek noskaidrota personas vaina, bet gan tiek lemts par mantas noziedzīgo izcelsmi vai saistību ar noziedzīgu nodarījumu. Process par noziedzīgi iegūtu mantu ir vērsts uz konkrēta fakta noskaidrošanu un tā mērķis nav atzīt personu par vainīgu konkrēta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā (sk. *Satversmes tiesas 2017. gada 23. maija sprieduma lietā Nr. 2016-13-01 10. un 11. punktu*). Tā kā process par noziedzīgi iegūtu mantu ir izņēmums no mantisko jautājumu risināšanas kārtības pamata kriminālprocesā, šādam procesam var būt atšķirīgi noteikumi, kas vērsti uz ātru un efektīvu tā mērķa sasniegšanu (sk. *Satversmes tiesas 2017. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr. 2017-10-01 20.2. punktu*).

Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. pants vispārīgi neliedz valstīm ieviest prezumpcijas, tostarp pieņēmumu, ka aktīvi iegūti nelikumīgi, ja tas atbilst noteiktiem kritērijiem (sk. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1988. gada 7. oktobra sprieduma lietā "Salabiaku v. France", pieteikums Nr. 10519/83, 28. punktu*).

Tāpat ir pieļaujama mantas tiesiskuma pierādīšanas pienākuma pārņemšana uz pieteikuma iesniedzēju (sk. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2008. gada 23. septembra sprieduma lietā "Grayson & Barnham v. the United Kingdom"*, pieteikumi Nr. 19955/05 un 15085/06, 45. un 50. punktu).

Ņemot vērā Satversmes tiesas judikatūru par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu būtību un tā mērķi, kā arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru šajā jautājumā, pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums, ka Satversmes 92. panta pirmais un otrais teikums liegtu likumdevējam noteikt atšķirīgu regulējumu attiecībā uz pierādīšanas pienākumu procesā par noziedzīgi iegūtu mantu.

Līdz ar to pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 111/2024).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

Jānis Neimanis